Military Caring Sciences
Volume 9, Issue 2, Summer 2022 (Serial Number: 32)
Original Article

Causal Modeling of the Role of Family Functioning in Predicting Corona Anxiety Mediated by Academic Procrastination in High School Students

*Akhavi Samarein. Z[1]
Azhdari. R[2]
Bigdli. M[3]

*1- (*Corresponding Author) Ph.D. in Counseling, Assistant Professor, Department of Counseling, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran*
2- MSc in Public Management, Head of Research Group of Ardabil Education Department, Ardabil, Iran
3- MSc in Sociology, Expert of Research Group of Ardabil Education Department, Ardabil, Iran.

Abstract

Introduction: Coronavirus is a serious threat to the well-being of families and their children due to challenges related to social disorders (e.g., financial problems, care burdens, and stress caused by quarantine).

Objective: This study aimed to investigate the causal modeling of the role of family functioning in predicting Corona anxiety mediated by academic procrastination in high school students.

Materials and Methods: This descriptive-correlation research is of structural equation types. The statistical population of the study included all high school students in Ardabil, Iran, in 2021. A total of 250 of these individuals were selected by the available sampling method from the above-said population and participated in the study. The family functioning questionnaire, academic procrastination, and Corona anxiety questionnaire were used to collect data. To analyze the collected data, Pearson correlation coefficient tests and structural equation modeling were measured with the help of SPSS (version 25) and Lisrel (version 8.8) software.

Results: The correlation coefficient results showed that Corona anxiety has a negative relationship with family functioning and a positive and significant relationship with academic procrastination and academic procrastination has a negative and significant relationship with family functioning ($P<0.001$). Model fit indices also confirmed family functioning on Corona anxiety mediated by academic procrastination.

Conclusion: Considering the role of family functioning and academic procrastination in predicting Corona anxiety, counselors and psychologists are advised to hold social skills and problem-solving workshops for families and teach students learning strategies during the Coronavirus pandemic.

Keywords: Academic Procrastination, Anxiety, COVID-19, Family Functioning, Students

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

Akhavi Samarein Z, Azhdari R, BigdliM. Causal Modeling of the Role of Family Functioning in Predicting Corona Anxiety Mediated by Academic Procrastination in High School Students. Military Caring Sciences. 2022; 9 (2). 88-97.
Submission: 30/08/2021 Accepted: 23/01/2022 Published: 20/11/2022

مدل‌یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش‌بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم

*زهرا اخوی ثمرین[1]، رامین اژدری[2]، معرفت اله بیگدلی[3]

چکیده

مقدمه: بیماری همه‌گیر کرونا ویروس به دلیل چالش‌های مربوط به نابسامانی‌های اجتماعی مانند مشکلات مالی، بار مراقبت و استرس ناشی از قرنطینه، تهدیدی جدی برای بهزیستی خانواده‌ها و فرزندان آن‌ها می‌باشد.

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی مدل‌یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش‌بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: پژوهش موردنظر توصیفی – همبستگی از نوع معادلات ساختاری می‌باشد. جامعه‌ی آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهر اردبیل در سال ۱۳۹۹ تشکیل داد. تعداد ۲۵۰ نفر از این افراد به شیوه نمونه‌گیری در دسترس از بین جامعه آماری فوق انتخاب و در پژوهش شرکت کردند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌ی عملکرد خانواده، اهمال‌کاری تحصیلی و اضطراب کرونا استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۵ و Lisrel نسخه 8.8 استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج ضریب همبستگی نشان داد که اضطراب کرونا با عملکرد خانواده ارتباط منفی و با اهمال‌کاری تحصیلی ارتباط مثبت و معناداری دارد و اهمال‌کاری تحصیلی با عملکرد خانواده ارتباط منفی و معناداری دارد ($P<۰/۰۰۱$). شاخص‌های برازش مدل نیز، عملکرد خانواده بر اضطراب کرونا را با میانجی‌گری اهمال‌کاری تحصیلی تأیید کرد.

نتیجه‌گیری: از لحاظ کاربردی با توجه به نقش عملکرد خانواده و اهمال‌کاری تحصیلی در پیش‌بینی اضطراب کرونا به مشاوران و روانشناسان برگزاری کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های اجتماعی و حل مساله به خانواده‌ها و آموزش راهبردهای یادگیری در شرایط کرونا به دانش‌آموزان توصیه می‌گردد.

کلمات کلیدی: اضطراب، اهمال‌کاری تحصیلی، دانش آموزان، کووید ۹۱، عملکرد خانواده

مجله علوم مراقبتی نظامی سال نهم ■ شماره ۲ ■ تابستان ۱۴۰۱ ■ شماره مسلسل ۳۲ ■ صفحات ۹۷-۸۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۶/۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۳
تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۸/۲۹

مقدمه

در دسامبر سال ۲۰۱۹ یک کرونا ویروس جدید که با عنوان کووید-۱۹ شناخته می‌شود، از شهر ووهان چین شروع به گسترش کرد. این بیماری که باعث ایجاد مشکلات تنفسی حاد در مبتلایان می‌شود از بازار غذاهای دریایی نشأت گرفته است. بیماری کووید-۱۹ معمولاً با علائمی نظیر تب، سرفه، تنگی نفس و درد عضلانی ظاهر می‌شود (۱). بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ در سراسر جهان در حال گسترش است و تا به امروز بیشتر کشورهای جهان از جمله ایران را درگیر کرده است. تازه‌ترین آمار جهانی شیوع ویروس کرونا نشان می‌دهد که ۶۱۹۳۹۱۳۵۵ مورد ابتلاء در سراسر جهان ثبت شده است که از این تعداد ۶۵۳۷۲۰۲ نفر فوت شده‌اند. در ایران نیز تا به امروز ۷۵۴۶۲۷۶ مورد ابتلاء ثبت شده است، که از این تعداد ۱۴۴۳۶۷ نفر فوت شده‌اند (۲). این بیماری نه تنها تهدیدات بهداشتی عظیمی را برای سلامت

۱ - دکترای تخصصی مشاوره، استادیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (*نویسنده مسئول) آدرس الکترونیک: z.akhavi@uma.ac.ir

۲ - کارشناس ارشد مدیریت دولتی، رییس گروه تحقیق و پژوهش اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، اردبیل، ایران

۳ - کارشناس ارشد جامعه شناسی، کارشناس گروه تحقیق و پژوهش اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، اردبیل، ایران

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

جسمانی جهانیان ایجاد کرده، بلکه سلامت روانی آنان را نیز به مخاطره انداخته است. بیماری همه‌گیر کرونا ویروس باعث افزایش ترس و اضطراب شده است استرس و اقدامات احتیاطی باعث جدا شدن افراد و خانواده‌ها شده است. این اقدامات شامل تعطیلی مدارس و حرکت به سمت تدریس آنلاین است که منجر به ماندن میلیون‌ها کودک در خانه‌هایشان می‌شود. این وضعیت امنیت والدین را تأمین کرده است تا ضمن تسهیل آموزش در خانه و متعادل کردن کار و ترس از خود، مراقبت، امنیت و ایمنی را فراهم آورد (۳). رودریگوز-ری و همکاران در مطالعات خود گزارش دادند که شیوع بالای اضطراب و افسردگی در بین دانشجویان دانشگاه که عملکرد ضعیفی در خانواده دارند، ناتوانی در تهیه سه وعده غذایی در روز، زندگی در یک کشور با شیوع بالای کرونا و داشتن یک بیماری مزمن، منجر به افسردگی در آن‌ها شده است (۴).

بیماری همه‌گیر کرونا ویروس به دلیل چالش‌های مربوط به نابسامانی‌های اجتماعی مانند مشکلات مالی، بار مراقبت و استرس ناشی از قرنطینه، تهدیدی جدی برای بهزیستی خانواده‌ها و فرزندان آن‌ها می‌باشد (۵). عملکرد خانواده (Family Performance) یکی از متغیرهای می‌باشد که به نظر می‌رسد می‌تواند در اضطراب کرونای دانش آموزان نقش داشته باشد. تعریف عملکرد خانواده پیچیده است و بیشتر بر افراد متمرکز است و شامل نقش‌ها (ساختار خانواده)، روابط، توسعه، رفاه و تعلق می‌باشد و در چارچوب روابط عاطفی قابل توجه صورت می‌گیرد. اساساً، عملکرد سالم خانواده به عنوان روشی پویا در ارتباط با یکدیگر تعریف می‌شود (۶). عملکرد خانواده توانایی خانواده در انطباق با شرایط ایجاد شده در طول حیات، حل تعارض‌ها، همبستگی میان اعضاء و موفقیت در الگوهای انضباطی و رعایت مرزهای بین افراد با هدف صیانت از نظام خانواده می‌باشد (۷).

اگر یکی از اعضای خانواده دچار بیماری بحرانی شود، تمام خانواده تحت تأثیر قرار می‌گیرند. خانواده نقش مهمی در مراقبت و توان‌بخشی بیمار مبتلا به بحرانی دارد. بیمار یکی از اعضای خانواده است و عملکرد خانواده‌ای که دچار بیماری بحرانی است می‌تواند به روش ناسالم توسط بیماری تحت تأثیر قرار گیرد (۸). خانواده بیماران می‌توانند روان‌شناختی منفی را تجربه کنند واکنش‌هایی مانند اضطراب، غم و اندوه پیچیده و یا افسردگی (۹). بیماران بستری در بخش مراقبت‌های ویژه و خانواده‌هایشان احتمالاً با مشکلات و چالش‌های زیادی مواجهه می‌شوند (۱۰) و علائم مختلفی را تجربه خواهند کرد که بر عملکرد خانواده آن‌ها تأثیر می‌گذارد (۱۱). اوجیوال در پژوهش خود گزارش داد که بین اضطراب و افسردگی دانشجویان با عملکرد ضعیف خانواده در دوران بیماری کرونا ارتباط معناداری وجود دارد (۱۲).

همچنین یکی دیگر از سازه‌های که به عنوان متغیر میانجی در پیش‌بینی اضطراب کرونا در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد اهمال‌کاری تحصیلی (Academic Procrastination) می‌باشد. اهمال‌کاری تحصیلی پدیده‌ای گسترده است که می‌تواند به عنوان تأخیر داوطلبانه فعالیت‌ها تعریف شود که اغلب افراد را به سمت به تعویق انداختن یا جلوگیری از انجام فعالیت در کارهای اصلی خود سوق می‌دهد (۱۳). اهمال‌کاری تحصیلی در سایت‌های شبکه‌های مجازی می‌تواند بر عملکرد مدارس و بهزیستی دانش آموزان تأثیر بگذارد (۱۴). این پدیده شایع می‌تواند در یادگیری دانش‌آموزان، پیشرفت تحصیلی، عزت‌نفس و کیفیت زندگی تأثیر منفی بگذارد (۱۵). بورکچی و همکاران در مطالعه خود گزارش دادند که بین تنش، علائم بدنی و نگرش خانواده به طور قابل‌توجهی با معدل پایان ترم و اهمال‌کاری تحصیلی ارتباط وجود دارد (۱۶).

با توجه به اینکه مدل معادلات ساختاری روشی برای بررسی روابط میان متغیرهای پنهان است که همزمان متغیرهای مشاهده‌پذیر را نیز در نظر می‌گیرد از سوی دیگر با وجود مطالعات فراوانی که در مورد اهمیت متغیرهای عملکرد خانواده و اهمال‌کاری تحصیلی در جامعه دانش آموزان انجام شده است، مطالعات برای بررسی چگونگی کمک این عناصر در کاهش اضطراب مربوط به کرونا ویروس محدود است. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش‌بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم انجام گرفت.

مواد و روش ها

پژوهش مورد نظر از لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ زمانی مقطعی و به لحاظ ماهیتی مطالعه علّی بود. جامعه آماری کلیه

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهر اردبیل در سال ۱۳۹۹ تشکیل داد. از آن جایی که به‌زعم بسیاری از پژوهش‌گران حداقل حجم نمونه لازم در مدل‌سازی معادلات ساختاری ۲۰۰ می‌باشد (۱۷)، حجم نمونه در پژوهش حاضر نیز با در نظر گرفتن احتمال افت نمونه‌ها، ۲۸۰ نفر در نظر گرفته شد که بعد از حذف داده‌های مخدوش که با استفاده از استانداردسازی Z، که در مجموعه داده‌ها دارای مقادیر (نمرات Z) کمتر از سه هستند که در فاصله ($\bar{x}\pm3S$) قرار می‌گیرند که در آن $\bar{x}$ میانگین و S انحراف معیار نمونه می‌باشد بنابراین مشاهدات دارای مقدار قدرمطلق Z بزرگتر از سه پرت خواهند بود. تعداد ۲۵۰ نفر از این افراد به شیوه نمونه‌گیری در دسترس از بین جامعه آماری فوق انتخاب و در پژوهش شرکت کردند. روش جمع‌آوری اطلاعات به این صورت بود که با توجه به وضعیت کرونا و شرایط قرنطینه و عدم دسترسی به دانش‌آموزان به‌صورت حضوری، پرسش‌نامه‌ها در دو بخش که بخش اول شامل اطلاعات جمعیت شناختی (سن، جنس) بود و بخش دوم شامل پرسشنامه‌های اضطراب کرونا، اهمال‌کاری تحصیلی و عملکرد خانواده، در نرم‌افزار پرس لاین طراحی و به صورت آنلاین از طریق گذاشتن لینک آن‌ها در برنامه شاد مقاطع متوسطه از تاریخ ۱۴ مهر ۱۳۹۹ تا ۱۵ آذر در اختیار آزمودنی‌ها قرار داده شد تا دانش‌آموزانی که تمایل به شرکت در پژوهش داشتند به سؤالات پاسخ دهند که بعد از وارد کردن داده‌ها به SPSS نسخه ۲۵ و بعد از حذف داده‌های پرت، ۲۵۰ پرسش‌نامه وارد تحلیل آماری شد. معیارهای ورود تمایل به شرکت در پژوهش و دانش‌آموز بودن و معیار خروج انصراف از تکمیل پرسشنامه در حین پژوهش بود. ابزار گرداوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های اضطراب کرونا، عملکرد خانوادگی و اهمال‌کاری تحصیلی بود.

پرسشنامه اضطراب کرونا ویروس (Coronavirus Anxiety Questionnaire): این ابزار جهت سنجش اضطراب ناشی از شیوع ویروس کرونا در کشور ایران توسط علیپور و همکاران تهیه و اعتبار یابی شده است(۱۸). نسخه نهایی این ابزار دارای ۱۸ گویه و ۲ مؤلفه (عامل) است. گویه‌های ۱ تا ۹ علائم روانی و گویه‌های ۱۰ تا ۱۸ علائم جسمانی را می‌سنجد. این ابزار در طیف ۴ درجه‌ای لیکرت (هرگز= ۰تا همیشه=۳) نمره‌گذاری می‌شود؛ بنابراین بیشترین و کمترین نمره‌ای که افراد پاسخ‌دهنده در این پرسشنامه کسب می‌کنند بین ۰ تا ۵۴ است .نمرات بالا در این پرسشنامه نشان‌دهنده سطح بالاتری از اضطراب در افراد است. پایایی این ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل اول ۰/۸۷۹، عامل دوم ۰/۸۶۱ و برای کل پرسشنامه ۰/۹۱۹ به دست آمد (۱۸). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۸۹ به دست آمد.

پرسشنامه عملکرد خانوادگی (Family Performance Questionnaire): ابزار سنجش خانواده توسط اپستین و همکاران به منظور سنجش عملکرد خانواده بر اساس الگوی مک مستر ارائه شده است. این ابزار دارای ۵۳ سوال می‌باشد که با هدف توصیف ویژگی‌های سازمانی و ساختاری خانواده، توانایی خانواده را در سازش با خود، وظایف خانوادگی و با یک مقیاس خود گزارش دهی، مورد سنجش قرار می‌دهد در مقابل هرگویه طیف ۵ گزینه‌ای، از اصلا (۱) تا کاملا (۵) قرار دارد (۱۹). در ایران این ابزار توسط زاده محمدی و ملک خسروی هنجاریابی شده است که آلفای کرونباخ کلی برای کل مقیاس‌ها ۱/۹۴ بوده است (۲۰). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۹۲ به دست آمد.

پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی (Academic Procrastination Questionnaire): این پرسشنامه را سولومون و همکاران ساخته‌اند (۲۱). این مقیاس ۲۷ گویه دارد ۳ مؤلفه را بررسی می‌کند: مؤلفه اول، آماده شدن برای امتحانات؛ مؤلفه دوم، آماده شدن برای تکالیف و مؤلفه سوم، آماده شدن برای مقاله‌های پایان‌ترم است که به ترتیب شامل ۸، ۱۱ و ۸ گویه است. در مقابل هرگویه طیف ۵ گزینه‌ای، از هرگز (۱) تا همیشه (۵) قرار دارد. روایی پرسشنامه در پژوهش جوکار و دلاورپور با استفاده از روش تحلیل عاملی محاسبه و تأیید شد (۲۲). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۸۶ به دست آمد.

داده‌های جمع آوری شده در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ و نرم افزارLisrel نسخه 8.8 و با روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون‌های هم‌بستگی Pearson) و مدل‌یابی معادلات ساختاری تحلیل شد. سطح معنی‌داری در آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. سطح معنی‌داری در آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

این مطالعه با کد اخلاق IR.ARUMS.REC.۱۴۰۰.۰۶۱ در کمیته

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

اخلاق دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تصویب شده است. در این مطالعه، نکات اخلاقی بیانیه هلسینکی از جمله توضیح اهداف به واحدهای پژوهش و کسب رضایت کتبی آگاهانه از آنان جهت شرکت در تحقیق، دادن حق انتخاب به واحدهای پژوهش برای ورود به پژوهش و خروج از آن در هر زمان، محرمانه ماندن اطلاعات، رعایت صداقت در انتخاب واحدهای مورد پژوهش و جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها، ارائه نتایج پژوهش به واحدهای مورد پژوهش و مسئولین محیط پژوهش در صورت درخواست و قدردانی از کلیه واحدهای مورد پژوهش و کلیه مسئولین ذی‌ربط که همکاری داشته‌اند، رعایت شد. همچنین، پژوهشگران تضمین نمودند که به واحدهای مورد پژوهش هیچ‌گونه آسیب جسمی و روانی وارد نشود. رعایت اصول نشر و اخلاق در پژوهش و انتشار یافته‌های مطالعه طبق اصول کمیته بین‌المللی اخلاق نشر (COPE) از دیگر تعهدات اخلاقی پژوهشگران می‌باشد.

یافته‌ها

تعداد ۲۵۰ دانش‌آموز دختر و پسر مشغول به تحصیل با میانگین سنی ۱۵/۰۹ و انحراف معیار ۰/۵۸۳ در این پژوهش شرکت داشتند. قبل استفاده از آزمون‌های همبستگی و رگرسیون، مفروضه‌هایی که استفاده از آن‌ها را مجاز می‌شمارند، مورد بررسی قرار گرفت. مفروضه وجود رابطه خطی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک با توجه به نمودار پراکنش متغیرها (نشان‌گر وجود رابطه خطی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک)، مفروضه‌ی نرمال بودن با استفاده از آزمون Kolmogorov-Smirnov (P>۰/۰۵)، مفروضه‌ی استقلال باقیمانده‌ها با استفاده از آماره‌ی Durbin-Watson (قرارگیری در بازه‌ی ۱/۵ تا ۲/۵) و مفروضه‌ی نبود هم‌خطی چندگانه (Multicolinearity) بین متغیرهای مستقل با استفاده از شاخص‌های تحمل (Tolerance) و عامل تورم واریانس (Variance Inflation Factor) (بزرگتر از ۰/۱)، مورد تأیید قرار گرفت بنابراین، از ضریب همبستگی پیرسون (Pearson) و رگرسیون خطی چندگانه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

نتایج جدول ۱، میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی متغیرهای اضطراب کرونا، عملکرد خانواده و اهمال‌کاری تحصیلی را نشان می‌دهد. مقادیر چولگی و کشیدگی به دست آمده در همه متغیرها در دامنه‌ای میان ۲+ و ۲ـ قرار گرفته بود، لذا فرض نرمال بودن توزیع نمرات را نشان می‌دهد. همچنین نتایج ضریب همبستگی نشان داد که اضطراب کرونا با عملکرد خانواده ارتباط منفی و با اهمال‌کاری تحصیلی ارتباط مثبت و معناداری دارد و اهمال‌کاری تحصیلی با عملکرد خانواده ارتباط منفی و معناداری دارد (P<۰/۰۰۱).

قبل از تحلیل داده‌ها و برای اطمینان از این‌که داده‌های این پژوهش مفروضه‌های زیربنایی مدل‌یابی معادلات ساختاری را برآورد می‌کنند، چند مفروضه اصلی معادلات ساختاری شامل داده‌های گمشده، نرمال بودن داده‌ها و هم خطی چندگانه مورد بررسی قرار گرفتند. در پژوهش حاضر جهت نرمال بودن متغیرها از آزمون آماری کولموگروف اسمیرنف استفاده گردید که نتایج آن نشان داد که داده‌ها دارای توزیع نرمال بودند (P>۰/۰۵) و هم خطی چندگانه بین متغیرها با استفاده از آماره تحمل و عامل تورم واریانس مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که ارزش‌های تحمل به دست آمده برای متغیرها بالای ۰/۱۰ هستند و نشان دهنده عدم وجود هم خطی چندگانه بین متغیرها است و هم‌چنین مقدار عامل تورم واریانس به دست آمده برای متغیرها کوچک‌تر از ۱۰ بودند که نشان دهنده عدم خطی چندگانه بین متغیرها است.

نمودار ۱ بارهای استاندارد شده مدل پژوهش را نشان می‌دهد. در این مطالعه تمام روابط عملکرد خانواده با اضطراب کرونا و اهمال‌کاری تحصیلی در دانش‌آموزان معنی‌دار می‌باشد (P<۰/۰۵).

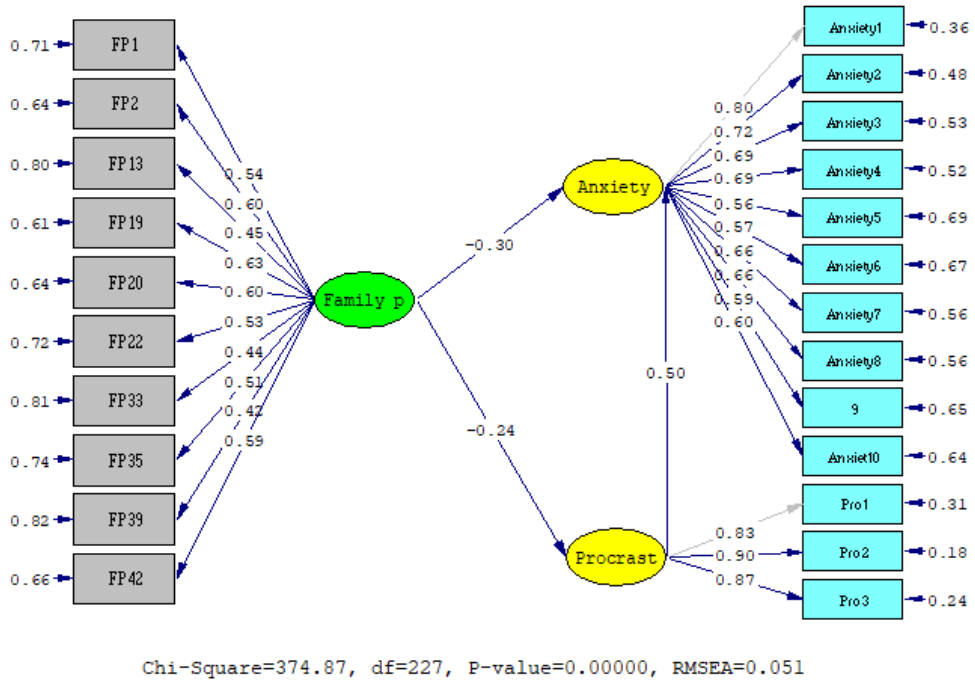
جدول ۱- میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی نمرات آزمودنی‌ها در هریک از متغیرهای پژوهش

متغیرها	چولگی	کشیدگی	میانگین	انحراف معیار±	(۱)	(۲)	(۳)
عملکرد خانواده (۱)	۰/۵۸۳	-۰/۳۲۷	۱۴۷/۹۱	۱۹/۰۶	۱		
اهمال‌کاری تحصیلی (۲)	۰/۶۷۱	-۰/۴۱۰	۸۸/۴۱	۱۲/۱۰	-۰/۳۲**	۱	
اضطراب کرونا (۳)	۰/۳۰۷	-۰/۳۳۰	۳۵/۵۰	۱۲/۱۹	-۰/۳۵**	۰/۴۰**	۱

آزمون همبستگی Pearson، P<۰/۰۱**، P<۰/۰۵* به عنوان سطح معنی‌دار

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

نمودار ۱- بارهای استاندارد شده مدل‌یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش‌بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم

با توجه به نمودار ۲ و معناداری آماره تی مربوط به هر یک از متغیرهای پژوهش در سطح خطای ۰/۰۵، فرضیه پژوهش تأثیر علمکرد خانواده بر اضطراب کرونا با میانجی‌گری اهمال‌کاری تحصیلی تأیید می‌شود.

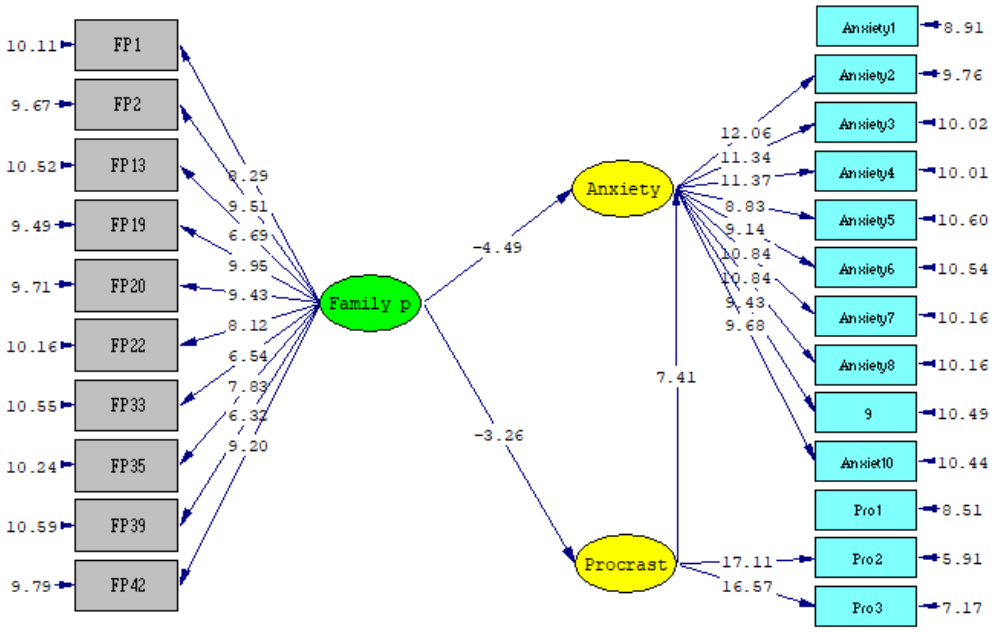
با توجه به نمودار ۱ و ۲ و اطلاعات جدول ۲ تأثیر مستقیم عملکرد خانواده بر اضطراب کرونا ۰/۳۰-، عملکرد خانواده بر اهمال‌کاری تحصیلی ۰/۲۴- و اهمال‌کاری تحصیلی بر اضطراب کرونا ۰/۵۰ است. همچنین با توجه به اطلاعات جدول ۲ میزان تأثیر غیرمستقیم عملکرد خانواده بر اضطراب کرونا با میانجی‌گری اهمال‌کاری تحصیلی که با استفاده از آزمون سوبل برآورد شد ۰/۱۵ بوده است.

با توجه به جدول شماره ۳، جهت تعیین کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها شاخص‌های مذکور مقادیر هر یک از این شاخص‌ها بین ۰ و ۱ قرار دارد و مقادیر نزدیک و یا بیشتر از ۰/۹۰ نشانه مطلوب بودن مدل می‌باشد. (Comparative Fit Index; CFI) برای این مدل ۰/۹۷، (Incremental Fit Index; IFI) ۰/۹۷ بوده که در بازه قابل قبول قرار می‌گیرد؛ و PNFI که مقدار ۰/۸۳ و دامنه قابل قبول آن بزرگ‌تر از ۰/۵۰ می‌باشد. شاخص‌های نیکویی برازش (Goodness Indicators Fit; GFI)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (Adjusted Goodness-of-Fit Index; AGFI)، کای اسکوئر بهنجار شده (CMIN/DF) و شاخص برازش مقایسه‌ای (Comparative Fit Index; CFI) در دامنه مورد قبول قرار دارد و

جدول۲ - شاخص‌های برازندگی مدل‌یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش‌بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم

تأثیرات مستقیم		میزان اثر	مقدار تی	مقدار معنی‌داری	نتیجه
عملکرد خانواده	اضطراب کرونا	۰/۳۰-	۴/۴۹-	۰/۰۰۲	تأییدشده
اهمال‌کاری تحصیلی	اضطراب کرونا	۰/۵۰	۷/۴۱	۰/۰۰۱	تأییدشده
عملکرد خانواده	اهمال‌کاری تحصیلی	۰/۲۴-	۳/۲۶-	۰/۰۰۲	تأییدشده
تأثیرات غیرمستقیم		**میزان اثر**		مقدار غیرمستقیم تی	نتیجه
عملکرد خانواده	اهمال‌کاری تحصیلی	اضطراب کرونا	۰/۳۰×۰/۵۰=۰/۱۵-	۲/۹۸	تأییدشده

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]
[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

Chi-Square=374.87, df=227, P-value=0.00000, RMSEA=0.051

نمودار ۲- نتایج تحلیل محاسبه مقدار T مدل‌یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش‌بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم

مدل تدوین شده را مورد حمایت قرار می‌دهند. از آنجا که ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) برای مدل حاضر ۰/۰۵۱ به دست آمده است، از طرفی بازه قابل قبول برای آن کمتر از ۰/۰۸ می‌باشد. پس می‌توان گفت مدل برازش شده مدل مناسبی است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی مدل‌یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش‌بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم انجام گرفت. نتایج مدل‌یابی معادلات ساختاری نشان داد که عملکرد خانواده با؛ اضطراب کرونا ارتباط مستقیم و با میانجی‌گری اهمال‌کاری تحصیلی ارتباط غیرمستقیم و معنادار دارد. این یافته‌ها با نتایج آلبرگ و همکاران (۸)، ون بوزکوم و همکاران (۹)، هاگنز و همکاران (۱۰)، استولینگ و همکاران (۱۱) و اوجیوال (۱۲)، مبنی بر اینکه بین اضطراب و افسردگی دانشجویان با عملکرد ضعیف خانواده در دوران بیماری کرونا ارتباط معناداری وجود دارد همخوان می‌باشد.

در تبیین این فرض می‌توان گفت که خانواده‌ها از طریق درک بهتر یکدیگر و با توجه به نگرانی بیشتر اعضای خانواده نسبت به یکدیگر در هنگام بیماری همه‌گیری ویروس کرونا، به آگاهی از عملکرد خانواده دست می‌یابند؛ به عبارت دیگر درک و اطلاع از بیماری در خانواده برای افراد و یا حتی بهبودی بیماری یکی از اعضای خانواده و حفظ عملکرد سالم خانواده مهم می‌باشد. احساسات و هیجاناتی که هر یک از اعضای خانوده در شرایط بحرانی کووید -۱۹ از خود نشان می‌دهند، درک درستی از تجربه هر یک از اعضای خانواده در طول فرایند این بیماری را بهبود می‌بخشد به این معنی که اعضای خانواده نگرانی‌هایی که نسبت به بیماری کرونا دارند و در مورد چگونگی تغییر نقش و مسئولیت‌های درون خانواده فکر و برنامه‌ریزی دارند. عملکرد

جدول -۳ شاخص‌های برازش کلی مدل نهایی

شاخص	CMIN/DF	GFI	AGFI	CFI	IFI	PNFI	RMSEA
مقدار محاسبه‌شده	۱/۶۵	۰/۹۲	۰/۸۰	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۸۳	۰/۰۵۱
سطح قابل‌قبول	۱-۳	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۵۰	<۰/۰۸

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]
[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

مناسب خانواده باعث می‌شـود اعضای خانواده در مقابل فشار و بحران مقاومت داشته باشند.

ارتباط غیرمستقیم عملکرد خانواده با اضطراب کرونا با میانجیگری اهمـال‌کاری تحصیلی نیـز بر این مبنا قابل تبیین می‌باشـد که عملکرد خانواده فرایندی اسـت که منابع مختلف را برای اعضای خانواده برای کمک بـه آن‌ها در انجام وظایف خود فراهم می‌کند (۱۹). در این راسـتا بورکچی و همکاران در مطالعه خود گزارش دادند که بیـن تنش، علائم بدنی و نگرش خانـواده به طور قابل توجهـی با معدل پایان ترم و اهمـال‌کاری تحصیلی ارتباط وجود دارد (۱۶). عملکرد خانواده یک تلاش مشترک برای ایجاد و حفظ تعادل خانواده است. یک محیط خانوادگی ناکارآمد با اهمال‌کاری تحصیلی دانش آموزان همراه می‌باشد به عبارت دیگر دانش‌آموزانی که در خانواده‌های ناکارآمد بزرگ شده‌اند بیشتر در معرض استرس و اضطراب بالا قـرار دارند. خانـواده دارای عملکرد خوب ارتباط نزدیکی در بین اعضای آن‌ها وجود دارد و زمان بیشـتری را با هم صرف می‌کنند؛ و همین باعث افزایش مهارت‌های ارتباطی قوی‌تر در بین آن‌ها خواهد شـد (۲۳). خانواده‌های دارای عملکرد بالا در فرایند یادگیری دانش آموزان نگرشی حمایتی اتخاذ می‌کنند که از رفتارهای اهمال‌کاری تحصیلی دانش آموزان جلوگیری شـود و اضطراب کرونای آن‌ها در سطح خاصی نگه داشته می‌شود.

نتایج مدل‌یابی معادلات سـاختاری نشـان داد که اهمال‌کاری تحصیلی با؛ اضطراب کرونا ارتباط مسـتقیم و معنادار دارد. این یافته‌ها با نتایج عبدالهی و همکاران (۱۵) و البلو و همکاران (۱۴) همخوان می‌باشد

این فرضیه با نظریه سـه وجهی (ارزیابـی، اضطراب و اجتناب) قابل تبیین می‌باشـد. برخی از نظریه‌پردازان مؤلفه‌های شناختی ارزیابـی را به عنـوان متغیری تعدیل کننـده در ایجاد و ادراک هیجانات ناخوشـایند در ارتباط با یک تکلیف می‌داند. برای مثال لازاروس و همکاران در نظریه سه بخشی خود در زمینه استرس و سبک‌های مقابله‌ای مؤلفه ارزیابی از موقعیت را مقدم بر اضطراب و اجتناب در نظر می‌گیرنـد. این نظریه‌پردازان بر این باورند که فرد در موقعیت اسـترس یا تکلیف ابتدا بـه ارزیابی از موقعیت می‌پردازد و از این طریق هیجانات ناخوشایند را مدیریت می‌کند. ایـن نظریه‌پردازان بر این باورند که فرد در موقعیت اسـترس یا تکلیـف ابتدا به ارزیابـی از توانایی و داشـته‌های خود و میزان سـختی و تهدیدآمیز بودن تکلیف می‌پـردازد. اگر بر مبنای این ارزیابی موقعیت برای فرد آزاردهنده و ناخوشـایند باشـد، فرد هیجانـات منفی همچون اضطراب را تجربه می‌کند. در اینجا فرد برای رهایی از اضطراب به اسـتفاده از سبک‌های مقابله‌ای چون اجتنـاب از موقعیت روی مـی‌آورد (۲۴). این تئوری اگر چه در زمینه استرس و سبک‌های مقابله‌ای تدوین شده است، اما بخوبی قادر بـه تبیین روابط هیجانات منفی هماننـد اضطراب کرونا و اهمال‌کاری تحصیلی می‌باشـد. بر همین مبنا، زمانی که فرد در موقعیـت انجام یک تکلیف آزار دهنده قرار می‌گیرد؛ برای رهایی از هیجانات منفی آن دسـت به اجتناب از ایـن تکلیف می‌زند. در واقع درصدد به تعویق انداختن هیجانات ناخوشـایند اسـت. در چنین شـرایطی فـرد تکالیف را به تعویـق می‌اندازد و دچار اهمال‌کاری تحصیلی می‌شود.

در نتیجه همه‌گیری بیماری کروناویروس اهمال کاری تحصیلی را در بیـن دانش‌آمـوزان افزایش داده اسـت، حتـی زمانی که دانش‌آموزان به فعالیت خاصی علاقه داشته باشند به علت مجازی بودن کلاس‌های درسـی و کاهش ارتباطات اجتماعی و تغییر در قالب یادگیری، باعث کاهش مشـارکت در مطالعات دانش‌آموزان و همچنین افزایش رفتارهای اهمال‌کاری در آن‌ها می‌شود (۲۵). بر همین مبنـا وقتی دانش‌آموزان دچار اهمـال‌کاری تحصیلی می‌شوند، احسـاس می‌کنند زندگی آنها غیرقابل کنترل است و تجربه تحصیلی برای آنها ناخوشـایند می‌شود و این ممکن است رضایـت از زندگی دانش‌آموزان را تحـت تأثیر قرار دهد و دچار استرس و اضطراب شوند.

محدود بودن پژوهش به دانش آموزان شهر اردبیل و عدم کنترل متغیرهای جمعیت شناختی از جمله وضعیت اجتماعی و اقتصادی دو محدودیت عمده مطالعه حاضر بود که پیشـنهاد می‌شود در مطالعـات آتی در مکان جغرافیایی دیگـر و با کنترل متغیرهای جمعیت شناختی انجام گیرد. از لحاظ کاربردی با توجه به نقش عملکرد خانواده و اهمـال‌کاری تحصیلی در پیش‌بینی اضطراب کرونا به مشاوران و روانشناسان در حیطه آموزش‌وپرورش توصیه می‌شـود زمینه‌های لازم برای آمـوزش خانواده‌ها جهت کاربرد مهارت‌های اجتماعی و حل مسـئله و قـرار دادن برنامه آموزش مهارت‌های حل مسئله و راهبردهای یادگیری در شرایط کرونا به دانش آموزان توصیه می‌گردد.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

تشکر و قدردانی

ایـــن پژوهش بـــا حمایت معنـــوی آموزش و پرورش با شـــماره ۱۹۰۰/۱۶۷۲۸/۱۱۳ به تاریـــخ ۱۳۹۹/۵/۱۳ انجام گرفت. بدین وسیله از همکاری‌های مشفقانه ریاست آموزش و پرورش، مدیر، مشاور و معلمان مدارس شهر اردبیل که در اجرا و انجام پژوهش ما را یاری نمودند و کلیه دانش‌آموزان شـــرکت‌کننده در پژوهش کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

بدین وســـیله نویســـندگان تصریح می‌نمایند که هیچ گونه تضاد منافعی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

References

1. Sun P, Qie S, Liu Z, Ren J, Li K, Xi J. Clinical characteristics of hospitalized patients with SARS-CoV-2 infection: A single arm meta-analysis. J Med Virol. 2020; 92(6): 612-7. DOI: 10.1002/jmv.25735 PMID: 32108351 PMCID: PMC7228255.
2. https://www.worldometers.info/coronavirus/
3. Bate J, Malberg N. Containing the anxieties of children, parents and families from a distance during the coronavirus pandemic. J Contemp Psychother. 2020;50(4):285-94. DOI: 10.1007/s10879-020-09466-4 PMID: 32836378 PMCID: PMC7358677.
4. Rodríguez-Rey R, Garrido-Hernansaiz H, Collado S. Psychological impact and associated factors during the initial stage of the coronavirus (COVID-19) pandemic among the general population in Spain. Front Psychol. 2020;11:1540. DOI: 10.3389/fpsyg.2020.01540 PMID: 32655463 PMCID: PMC7325630
5. Prime H, Wade M, Browne DT. Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. Am Psychol. 2020;75(5):631-43. DOI: 10.1037/amp0000660 PMID: 32437181
6. Kukihara H, Yamawaki N, Ando M, Nishio M, Kimura H, Tamura Y. The mediating effect of resilience between family functioning and mental well-being in hemodialysis patients in Japan: a cross-sectional design. Health and quality of life outcomes. 2020;18(1):1-8. https://hqlo.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12955-020-01486-x
7. Portes PR, Howell SC, Brown JH, Eichenberger S, Mas CA. Family functions and children's postdivorce adjustment. Am J Orthopsychiatry. 1992;62(4):613-7. DOI: 10.1037/h0079365 PMID: 1443070
8. Ahlberg M, Hollman Frisman G, Berterö C, Ågren S. Family health conversations create awareness of family functioning. Nurs Crit Care. 2020;25(2):102-8. DOI: 10.1111/nicc.12454 PMID: 31197904
9. Van Beusekom I, Bakhshi-Raiez F, de Keizer NF, Dongelmans DA, Van der Schaaf M. Reported burden on informal caregivers of ICU survivors: A literature review. Crit Care. 2016;20:16. DOI: 10.1186/s13054-016-1185-9 PMID: 26792081 PMCID: PMC4721206
10. Huggins EL, Bloom SL, Stollings JL, Camp M, Sevin CM, Jackson JC. A clinic model: Post-intensive care syndrome and post-intensive care syndrome-family. AACN Adv Crit Care. 2016;27(2):204-11. DOI: 10.4037/aacnacc2016611 PMID: 27153309
11. Stollings JL, Bloom SL, Huggins EL, Grayson SL, Jackson JC, Sevin CM. Medication management to ameliorate post-intensive care syndrome. AACN Adv Crit Care. 2016;27(2):133-40. DOI: 10.4037/aacnacc2016931 PMID: 27153300
12. Ojewale LY. Psychological state, family functioning and coping strategies among undergraduate students in a Nigerian University during the COVID-19 lockdown. J Prev Med Hyg. 2021;62(2):E285-95. DOI: 10.15167/2421-4248/jpmh2021.62.2.1798 PMID:34604567 PMCID PMC8451335
13. Klingsieck K B. Procrastination: When good things don't come to those who wait. European Psychologist. 2013;18(1):24-34. DOI:10.1027/1016-9040/a000138
14. Alblwi A, McAlaney J, Altuwairiqi M, Stefanidis A, Phalp KT, Ali R. Procrastination on social networks: Triggers and countermeasures. Psihologija. 2020;53(4):393-410. https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=899338
15. Abdollahi A, Maleki Farab N, Panahipour S, Allen KA. Academic hardiness as a moderator between evaluative concerns perfectionism and academic procrastination in students. The Journal of Genetic Psychology. 2020;181(5):365-74. (Persian) DOI:10.1080/00221325.2020.1783194
16. Borekci C, Uyangor N. Family attitude, academic procrastination and test anxiety as predictors of academic achievement. International Journal of Educational Methodology. 2018;4(4):219-26. https://eric.ed.gov/?id=EJ1196517
17. Homan A. Structural equation modeling using laserL software. Tehran: Samt; 2014. [Persian].
18. Alipour A, Ghadami A, Alipour Z, Abdollahzadeh H. Preliminary validation of the Corona Disease Anxiety Scale (CDAS) in the Iranian sample. Quarterly Journal of Health Psychology. 2020;8(32):163-75. DOI: 10.30473/HPJ.2020.52023.4756. (Persian)

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]

19. Epstein NB, Baldwin LM, Bishop DS. The McMaster family assessment device. Journal of Marital and Family Therapy. 1983;9(2):171-80. DOI:10.1111/j.1752-0606.1983.tb01497.x
20. Zadeh Mohammadi A, Malek Khosravi G. Preliminary review of psychometric properties and validation of the Family Functioning Scale (FAD). Journal of Family Research. 2006;2(5):70-89. (Persian)
21. Solomon LJ, Rothblum ED. Academic procrastination: frequency and cognitive-behavioral correlates. Journal of Counseling Psychology. 1984;31(4):503-9. DOI:10.1037/0022-0167.31.4.503
22. Jokar B, Delavarpour M. The relationship between educational procrastination and achievement goals. New Thoughts On Education. 2007;3(4):61-80. (Persian) DOI:10.22051/jontoe.2007.312.
23. Zhao S, Yiyue G. The effects of mother's education on college student's depression level: The role of family function. Psychiatry Res. 2018;269:108-14. DOI: 10.1016/j.psychres.2018.08.030 PMID: 30145289.
24. Lazarus RS, Folkman S. Stress, appraisal, and coping: Springer publishing company; 1984.
25. Jia J, Wang LL, Xu JB, Lin XH, Zhang B, Jiang Q. Self-handicapping in chinese medical students during the COVID-19 pandemic: The role of academic anxiety, procrastination and hardiness. Front Psychol. 2021;12:741821. DOI: 10.3389/fpsyg.2021.741821. PMID: 34603160 PMCID: PMC8484870

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-27]

[DOI: 10.52547/mcs.9.2.10]